

УДК 025.5–048.57:351

Євгенія Войцеховська,

мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

ФОРМУВАННЯ РУБРИКАТОРА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОДУКТУ ДЛЯ УПРАВЛІНСЬКИХ СТРУКТУР

У статті розкрито роль інформаційно-аналітичних структур бібліотек як інтелектуально-комунікативних центрів, що організують рух інформації на основі її упорядкування та трансформування в аналітичні розробки з метою підвищення рівня її цільового застосування в будь-якій сфері суспільної діяльності, у тому числі під час вироблення результативних управлінських рішень органами державної влади.

Ключові слова: інформаційно-аналітичні структури бібліотек, органи державного урядування, інформація, інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичні розробки

Одна з основних характеристик сьогоденного життя – стрімка динаміка подій і змін. Сучасні досягнення науки й техніки, поширення комп'ютерних технологій визначальним чином впливають на всі сфери діяльності суспільства, прискорюючи природні процеси соціального розвитку. У таких умовах набуває додаткової актуальності питання ефективного керування цими процесами, прийняття рішень, адекватних змінню реальності. Нездатність управлінських структур оперативно реагувати на завдання, які ставляться перед ними життям, загрожує кризами й потрясіннями – економічними, політичними, духовними. Певними симптомами необхідності зміни методик управління можуть слугувати події в Тунісі, Єгипті, Сирії, активізація протестів у Росії, радикалізація настроїв у країнах Європейського Союзу.

У контексті оптимізації процесу прийняття управлінських рішень зростає потреба в його забезпеченні необхідним інформаційним супроводом, створенні відповідної інформаційної основи, що дає можливість адекватно оцінити ситуацію, визначити варіанти її розвитку, фактори впливу тощо.

Значний потенціал у вирішенні такого завдання мають сучасні

бібліотеки, що трансформуються в умовах інформатизації з книгосховищ у потужні інформаційно-комунікаційні комплекси. Питання інформаційно-аналітичного супроводу бібліотечними структурами процесу прийняття управлінських рішень останнім часом розроблялися такими вітчизняними вченими, як В. Горовий [1], Т. Гранчак [2], О. Кобелєв [3], Н. Іванова [4], В. Пальчук [5] та ін.

Дослідження, присвячені взаємодії бібліотек із владними структурами – органами державної влади та місцевого самоврядування, участі бібліотек у забезпеченні комунікаційних процесів у правовій сфері, стали предметом наукового інтересу Л. Северин [6], Ю. Марчука [7], І. Міхнової [8], Н. Стародубової [9] та ін.

Маючи доступ до різноманітної за своїм характером інформації – як вітчизняної, так і зарубіжної, – використовуючи апробовані й нові методики роботи в інформаційній сфері, бібліотеки володіють значним потенціалом для сприяння забезпеченню необхідного інформаційного супроводу процесу прийняття управлінських рішень.

Про справедливість такого твердження свідчить досвід взаємодії інформаційно-аналітичних відділів бібліотек з владними структурами. Зокрема – Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) та Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ).

Як показує досвід діяльності зазначених структур, у забезпеченні інформаційного супроводу процесу прийняття рішень ефективною є підготовка відповідних інформаційно-аналітичних продуктів, яка поєднує дві форми роботи. З одного боку – оперативне інформування щодо ситуації або проблеми, яка цікавить замовника, на основі щоденного моніторингу інформації. З іншого – підготовку періодичних аналітичних оглядів, які дали б змогу замовнику скласти цілісне бачення стосовно питання, яке є предметом аналізу, визначити перспективи його розвитку, фактори впливу, наслідки тощо.

Розглянемо підготовку інформаційного продукту, що містить результати оперативного моніторингу ситуацій. Для початку доцільно визначити його структурні частини – рубрики, відповідно до яких відбуватиметься відбір та впорядкування зібраної інформації. Формування рубрик може здійснюватися за різними принципами: за тематичною ознакою (з питань, які актуальні й цікавлять замовника); за ознакою джерела (звідки взята інформація); за авторством (хто є автором інформації – політик, чиновник, оглядач, експерт, користувач соціальних медіа тощо).

У разі, якщо за основу взято перший принцип, то рубрики пропонуються або самим замовником, або обговорюються з ним.

Залежно від об'єкта дослідження вони будуть різними: наприклад, в інформаційному випуску СІАЗ «Регіони сьогодні», присвяченому огляду оперативної інформації українських ЗМІ щодо висвітлення ситуації окремо взятих регіонів країни, інформація подається за життєво важливими аспектами кожного регіону: політика; економіка; соціальна сфера; культура; місцеві владні структури.

За цим же принципом, але по-іншому виглядають рубрики у випуску «Шляхи розвитку української науки», які повномасштабно висвітлюють стан наукового розвитку в Україні: «Наукові здобутки як фундамент програми урядових звершень» з підрубриками:

- Міжнародне співробітництво;
- Наука – виробництву;
- Наукові конференції, наради та інші організаційні заходи;
- Наукова діяльність у ВНЗ.

«Оцінки ефективності науки в Україні»; «Проблеми стратегії розвитку України»; «Наука і влада»; «Суспільні виклики і потреби» з підрубриками:

– Українська наука і проблеми формування інформаційного суспільства;

- Міжнародний досвід;
- Формування та впровадження інноваційної моделі економіки;
- Міжнародний досвід;
- Проблеми енергозбереження;
- Міжнародний досвід.

«Зарубіжний досвід організації наукової діяльності»; «Нові надходження до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського».

Ще одним з варіантів тематичної структури такого інформаційного продукту є рубрикатор бюлетеня матеріалів, підготовлених на базі аналізу оперативної інформації електронних видань «Резонанс»:

- У центрі уваги;
- Аналітичний ракурс;
- Законодавча влада;
- Виконавча влада;
- Політика;
- Економіка;
- Економіка України в контексті світових кризових тенденцій.

Метою бюлетеня є оперативне інформування стосовно головних подій в Україні, що зумовлює його підготовку не менше як двічі на тиждень.

Якщо ж за основу поділу за рубриками взято принцип джерела, то, відповідно, в окремі рубрики будуть згруповані інформація преси, інтернет-ЗМІ, телебачення, блогів тощо. У таких інформаційно-аналітичних продуктах рубрикатор може виглядати таким чином:

- Резонансні події у соціальних медіа;
- Рейтинги резонансних подій тижня за версіями ЗМІ;
- Рейтинг теленовін;
- Світові ЗМІ про Україну.

При цьому такі рубрики можуть за необхідності доповнюватись і тематичними блоками, як, наприклад, «Щоденний зріз резонансних подій тижня» або «Динаміка висвітлення резонансних подій тижня», а також на базі поданої інформації можуть бути складені таблиці, діаграми, графіки, схеми для більш зручного та наглядного сприйняття матеріалу.

Як ішлося вище, для більш повної і об'єктивної подачі інформації ефективною є підготовка як оперативних інформаційних випусків (наприклад, щоденних, щотижневих), так і аналітичних, які містять певні узагальнюючі аналітичні та прогностичні матеріали.

Співробітники інформаційно-аналітичної служби (СІАЗ) мають навички для пошуку, відбору та структуризації таких матеріалів, що дає можливість у найкоротші терміни і найбільш якісно таку інформацію підготувати для використання її в подальших державних структурах.

Відповідно до змісту, обсягу та оперативності підготовки замовленого продукту, організація випусків може містити у собі роботу як одного співробітника, так і цілих груп бібліотечних фахівців. Тому під час підготовки інформаційних продуктів одним з важливих моментів є оптимізація використання кадрового ресурсу інформаційно-аналітичного підрозділу.

Іншим прикладом поділу на рубрики за своєю специфікою матеріалів є бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», розроблений спільно з Конституційної Асамблеєю (КА) і НБУВ, який орієнтований на задоволення інформаційних запитів членів КА, органів державної влади, громадських організацій, наукових працівників та експертів. Рубрикатор тут виглядає таким чином:

- Від першої особи;

- Члени Конституційної Асамблеї про вдосконалення конституційного процесу;
- Позиція влади, політичних партій, громадських організацій;
- Експертна думка;
- Конституційні процеси зарубіжних країн;
- 3 фондів НБУВ.

У даному випуску рубрикатор сформовано шляхом синтезу «авторського» та «джерельного» принципів структурування інформації. Авторами виступають як члени Конституційної Асамблеї, що робить його інформаційним майданчиком для громадського обговорення (текст видання доступний для широкого загалу через електронну бібліотеку, сформовану на сайті НБУВ), так і експерти й фахівці аналітичних підрозділів СІАЗ та НЮБ.

Отже, використання різних принципів формування рубрикатора інформаційно-аналітичного продукту забезпечує охоплення різноманітної за своїм характером інформації, що створює підґрунтя для формування в замовника цілісного максимально об'єктивного уявлення про питання, яке його цікавить, стає необхідним інформаційним підґрунтям у процесі прийняття необхідних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. *Горовий В.* Сучасна інформаційна діяльність: бібліотечний аспект / В. Горовий // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* – 2010. – Вип. 26. – С. 12–20.

2. *Гранчак Т.* Роль інформаційно-аналітичних структур наукових бібліотек України в сучасному демократичному процесі / Т. Гранчак // *Україна в глобалізованому світі : зб. наук. пр.* – К., 2007. – С. 143–150.

3. *Кобелев О. М.* Ресурси інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек як соціокомунікаційний феномен [Електронний ресурс] / О. М. Кобелев. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkr/2009_10/V_10/st7.pdf. – Назва з екрана.

4. *Іванова Н.* Сучасні бібліотечні установи в процесі поширення правових знань / Н. Іванова // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* – 2010. – Вип. 26. – С. 81–87.

5. *Пальчук В. Е.* Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек у забезпеченні владних структур України (90-ті роки ХХ – початок

XXI ст.) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Пальчук Валентина Едуардівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2011. – 19 с.

6. *Северин Л. С.* Система бібліотечно-інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / Северин Людмила Степанівна ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2005. – 24 с.

7. *Марчук Ю. М.* Забезпечення регіональних органів управління ситуативною інформацією: бібліографознавчий підхід : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / Марчук Юрій Миколайович ; КНУКіМ. – К., 2003. – 15 с.

8. *Михнова И. Б.* Библиотека как информационный центр для населения : проблемы и их решения : практ. пособие [Электронный ресурс] / И. Б. Михнова. – М. : Либерия, 2000. – 128 с. – Режим доступа: <http://www.library.ru/1/kb/books/libinfocenter>. – Загл. с экрана.

9. *Стародубова Н. З.* Публичные центры правовой информации: история вопроса и настоящие их состояние [Электронный ресурс] / Н. З. Стародубова. – Библиотека. – 2005. – № 4. – С. 54–56. – Режим доступа: http://www.library.ru/1/kb/articles/article.php?a_uid=167. – Загл. с экрана.